

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

Losîi Elena

doctor în psihologie, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Moldova

SECURITATEA PSIHOLOGICĂ ȘI COMPORTAMENTUL AGRESIV LA PREADOLESCENȚI

***Adnotare.** Articolul cuprinde rezultatele studiului experimental al securității psihologice prin identificarea stării de bine a preadolescenților și legătura cu comportamentului agresiv al preadolescenților. Eșantionul a fost constituit din 50 de preadolescenți. Ca rezultate am constatat că există o legătură directă între nivelul stării de bine, securitatea psihologică și agresivitate la preadolescenți. De aceea considerăm că este foarte important să cunoaștem pârghiile psihologice ale procesului de schimbare a stării de bine pe care la necesitate să le putem pune în mișcare, astfel diminuând posibilitatea dezvoltării comportamentelor agresive.*

***Cuvinte cheie:** securitatea psihologică, starea de bine, preadolescenți, comportament asertiv, comportament agresiv, comportament pasiv.*

În copilărie trebuința de securitate fizică și psihologică este deosebit de necesară prin impactul pe care îl poate avea asupra personalității la moment, dar și în viitor. Trebuința în securitate este văzută de către A. Maslow drept una bazală, de satisfacerea căreia depind toate celelalte realizări în viața unei persoane. A. Bolboceanu menționează că oamenii se simt în securitate psihologică atunci când nu le este afectat Eul, imaginea proprie, atunci când nu sunt criticați cu răutate, când există condiții de viață necesare pentru dezvoltare și echilibru sufletesc [1]. Sentimentul de securitate contribuie la menținerea stării de bine fizică și psihică a omului. Starea de bine este o combinație complexă dintre factorii de sănătate fizică, mentală, emoțională și socială a unei persoane. Starea de bine este puternic legată de fericire și satisfacția vieții. Bradburn considera că o persoană cu un nivel ridicat al emoțiilor pozitive față de cele negative va avea un nivel ridicat al stării de bine psihologice și invers [7].

Cu regret, în ultimii ani atestăm o sporire considerabilă a comportamentele agresive în rândul copiilor, fapt care poate afecta în mare măsură securitatea psihologică a persoanei, adaptarea și integrarea în societate și într-un final, starea de bine și succesul personal.

Comportamentul agresiv este considerat unul distructiv într-o societate, este un comportament axat pe dăunarea obiectelor, orientat spre ființe vii sau obiecte neînsuflețite. Comportamentul agresiv deseori este o formă de răspuns la disconfortul fizic și mental, stres, frustrare, amenințare etc. Problema comportamentului agresiv este una destul de acută, îndeosebi pentru vârsta preadolescentă care este o perioadă de dezvoltare a stabilității emoționale, autoreglării și autocontrolului conștient [3, 4, 6, 7]. Preadolescența este vârsta marcată de afectivitatea sporită, care se manifestă prin temperament, pasiune, necesitatea cunoașterii de sine, schimbări frecvente ale dispoziției etc. Anii preadolescenței au o importanță majoră în conturarea viitorului fiecăruia dintre noi, aceasta este etapa de structurare afectivă și intelectuală a personalității, de trecere spre maturizare și integrare în societatea adultă cu solicitările ei sociale, familiale și profesionale [10, 12, 13].

Securitatea psihologică a preadolescenților este asigurată de *starea de bine*, care reprezintă elementul cheie ce stă la baza evoluției și dezvoltării personale, la baza evoluției umane din toate punctele de vedere. Prezența sa în viețile noastre, în cantitate mai mare sau mai mică, contribuie la existență prin bunăstarea care o oferă și astfel ne determină să abordăm un comportament creativ, să ne implicăm, să participăm și să dezvoltăm aspecte ale vieții personale, sociale, economice și orice aspect al lumii în care trăim și al fiecărei ființe cu care intrăm în contact [1, 7, 14].

În termeni foarte generali, starea de bine poate fi descrisă drept *calitatea vieții unei persoane*. Lubin, Whitlock, Landen și Wang definesc acest concept ca fiind percepția subiectivă a individului asupra sănătății psihologice și a calității vieții pe plan cognitiv și afectiv. Componenta cognitivă se referă la semnificația personală asupra sănătății mentale și a satisfacției în viață iar, dimensiunea afectivă include experiența emoțională personală care poate fi pozitivă sau negativă (Landen și Wang, 2009). Bradburn consideră că o persoană cu un nivel ridicat al afectelor

pozitive față de cele negative va avea un nivel ridicat al stării de bine psihologice și invers [15].

Conform definiției lui Erik Allardt (1990), *starea de bine* este o stare în care o persoană își poate satisface toate necesitățile de bază. Allardt împarte necesitățile în trei categorii: a avea, a iubi și a fi. "*A avea*" se referă la condițiile materiale și necesitățile impersonale într-o perspectivă largă. "*A iubi*" se referă la necesitatea de a relaționa cu alte persoane și formarea identității sociale, "*A fi*" la necesitățile de dezvoltare personală, cum ar fi integrarea în societate și conviețuirea în armonie cu natura [1, 15].

În încercarea de a defini în termeni psihologici conceptul *starea de bine*, aceasta poate fi asociată cu o cerință transcendentă pentru existența umană, ceea ce Geertz (1973) numea "o omniprezență orientativă necesară". Cu alte cuvinte, ființele umane au trăit întotdeauna cu necesitatea de a înțelege care este cel mai bun, mai dezirabil mod de a ființa în această lume.

Literatura de specialitate stabilește o serie de contexte în care este experimentată starea de bine. Acestea recunosc faptul că starea de bine are o natură multidimensională, incluzând aspecte cognitive, emoționale, sociale, fizice și spirituale.

Starea de bine cognitivă este asociată cu realizarea și succesul. Aceasta include modul în care sunt prelucrate informațiile și luate hotărâri. Bunăstarea cognitivă este importantă pentru dobândirea cunoștințelor și învățare.

Starea de bine emoțională se referă la conștiința de sine și adaptarea emoțională și este adesea reflectată de nivelul de rezistență a unei persoane. Starea de bine socială se referă la experimentarea unor relații pozitive și conectarea cu ceilalți și este importantă pentru un comportament pro-social și empatia față de ceilalți.

Starea de bine fizică reprezintă măsura în care o persoană se simte sănătoasă și în siguranță din punct de vedere fizic. Bunăstarea fizică creează premise pozitive pentru sănătate.

Bunăstarea spirituală se referă la sentimentul unei persoane de sens și scop. Aceasta poate include conexiunea la cultură, religie sau comunitate, de asemenea include convingerile, valorile și normele etice.

Siguranță fizică și starea bună de sănătate fizică contribuie la starea de bine. Mediile care oferă siguranță și suport pentru o stare bună de sănătate optimizează experiența de viață și învățare [15].

De asemenea, în urma unor studii privind starea de bine, simpla echivalare a stării psihice de bine cu absența patologiei mentale a fost substituită de luarea în considerare a cadrului multidimensional al funcționalității psihice elaborat de către C.D. Ryff & C.L. Keyes (1995). Explorând semnificațiile stării de bine, acesta a descris următoarele șase dimensiuni:

1. **Autoacceptarea**, evaluarea pozitivă a propriei persoane și a experiențelor anterioare;
2. **Stăpânirea mediului**, capacitatea de a gestiona și controla împrejurările și condițiile în care persoana își trăiește viața;
3. **Autonomie**, capacitatea de autodeterminare și rezistență a persoanei în fața presiunilor sociale de a gândi și acționa altfel de cum ar fi ea dispusă;
4. **Relațiile pozitive**, relații interpersonale, care reflectă echilibrul dintre disponibilitatea persoanei de a ține cont de nevoile celorlalți și respectul celorlalți pentru persoana dată și interesele ei;
5. **Creșterea personală**, deschiderea față de experiențe noi, venită din nevoia de autoactualizare și alimentată de ea;
6. **Scopul în viață / sensul vieții**, conștientizarea scopului și a sensului propriei vieții [15].

În concluzie, starea de bine reprezintă, generic, așa cum am văzut, modul cum își evaluează oamenii propria viață. Este o combinație complexă dintre factorii de sănătate fizică, mentală, emoțională și socială a unei persoane. Starea de bine este puternic legată de fericire și satisfacția vieții. Cercetarea acesteia ca și concept teoretic și evaluarea sa ca întreprindere practică constituie probleme încă deschise în câmpul psihologiei [13, p. 199].

Noi ne-am propus să studiem experimental securitatea psihologică și agresivitatea la preadolescenți prin identificarea tipului de comportament al preadolescenților și a nivelului stării de bine. În cadrul cercetării au fost chestionați 50 de subiecți de vârstă preadolescentă cuprinsă între 10-15 ani. Alegerea subiecților

experimentală a fost motivată de faptul că pubertatea este considerată cea mai dificilă perioadă de vârstă, plină de contradicții. În structura personalității preadolescentului nu este nimic stabil sau finit, totul se află într-o continuă schimbare, perioadă pe care fiecare copil o transcende diferit și diverse evenimente din viața puberului lasă o amprentă în formarea atitudinilor, convingerilor, credințelor pentru viața matură de mai departe. Afectivitatea preadolescenților este influențată de fenomenele pubertate și poate să prezinte instabilitate, iritabilitate și explozivitate în manifestarea emoțiilor. Astfel, fiind foarte sensibili din punct de vedere emoțional în această perioadă de vârstă, preadolescenții sunt mai predispuși de a manifesta un comportament agresiv drept răspuns la criticile, tachinările sau observațiile celor din jur, dar și de a cădea drept victime ale agresiunilor din partea inamicilor.

Mai multe studii au demonstrat că dispoziția pozitivă poate spori capacitatea de a face față informațiilor negative despre sine și de a reacționa constructiv la criticism. Credințele optimiste despre sine, sporirea fericirii, a plăcerii, a capacității de a avea grijă de ceilalți și de a desfășura o muncă productivă și creativă - toate acestea sunt calificate de diverși autori ca elemente ale stării de bine. Starea de bine este un concept extensiv, care include: experimentarea emoțiilor pozitive, nivel scăzut al dispoziției negative și satisfacție de viață ridicată.

Noi am presupus că există o legătură directă între nivelul stării de bine și agresivitate la preadolescenți, astfel încât preadolescenții cu un nivel peste mediu al stării de bine nu sunt agresivi și invers, preadolescenții cu un nivel sub mediu al stării de bine manifestă comportamente agresive.

Pentru a verifica în practică ipotezele cercetării și pentru a identifica relația între nivelul stării de bine și agresivitate la copiii de vârstă preadolescentă am aplicat următoarele metode de cercetare: *Chestionarul de evaluare a stării de bine Oxford (Oxford Happiness Inventory, OHI)*, *Testul „Cum vă comportați în relațiile cu ceilalți?”* care permite identificarea tipului de comportament dominant adoptat de către preadolescenți în relațiile cu ceilalți. Testul evaluează manifestarea a trei tipuri de comportamente: *pasiv, agresiv și asertiv*.

În urma aplicării chestionarului de evaluare a stării de bine Oxford am obținut următoarele rezultate:

OXFORD HAPPINESS INVENTORY

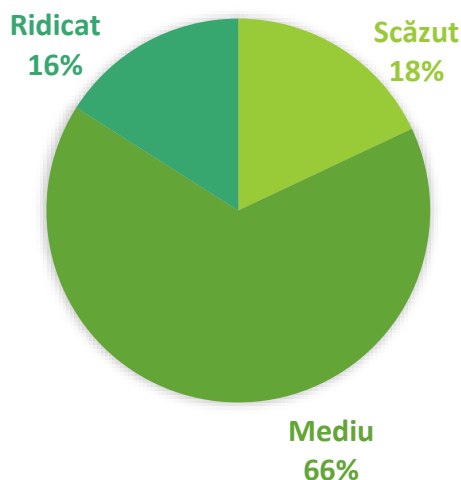

Fig.1. Starea de bine la preadolescenții investigați în experiment

Rezultatele obținute, ilustrate în figura 1, denotă că 16% din subiecții testați au obținut un scor ridicat al stării de bine, 66 % au arătat nivelul mediu, iar 18% manifestă un nivel scăzut al stării de bine. Datele obținute sunt destul de bucurătoare, din motiv că 66% din numărul total de subiecți au arătat un nivel mediu al stării de bine și 16% un nivel ridicat al stării de bine. De aici putem concluziona, că 82% din preadolescenții investigați sunt satisfăcuți de calitatea vieții pe care o trăiesc, ei tind să întrețină relații pozitive cu ceilalți, manifestă empatie și sunt înțelegători la necesitățile persoanelor din jurul lor. În comportamentul său dau dovadă de creativitate, tind să-și dezvolte propria persoană prin prisma implementării unor valori spirituale, sociale, culturale pentru îmbunătățirea caracterului și a relațiilor interpersonale. În pofida faptului că vârsta preadolescentă reprezintă una dintre cele mai dificile perioade din viața noastră, puberii cu o stare de bine înaltă, depășesc mai ușor etapa dată, fiind pozitivi în gândire și în construirea relațiilor cu semenii. Celelalte 18% din numărul total de subiecți, rămân a fi nesatisfăcuți de calitatea experiențelor trăite și dimpotrivă au relații nesatisfăcătoare cu cei din jur, sunt mai pesimiști, emotivi și conflictuali, manifestă deseori agresivitate ca răspuns la stimulii deranjați sau acțiunile provocatoare din mediu.

În urma aplicării chestionarului „*Cum vă comportați în relațiile cu ceilalți?*” am obținut următoarele rezultate:

CUM VĂ COMPORTAȚI ÎN RELAȚIE CU CEILALȚI?

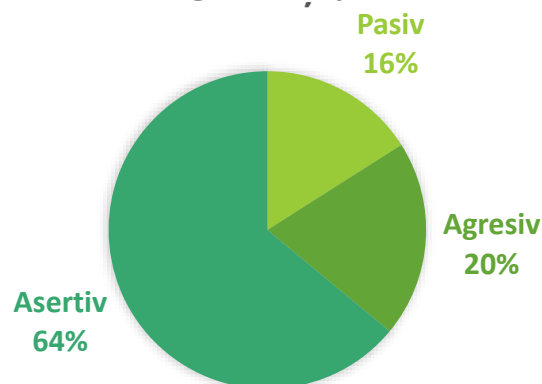

Fig.2. Tipul de comportament dominant al preadolescenților

Rezultatele obținute, ilustrate în figura 2, ne permit să constatăm următoarele: la 64% de preadolescenți testați predomină *tipul asertiv* al comportamentului, la 16% predomină *tipul pasiv* și la 20% dominant este *comportamentul agresiv*.

Rezultatele testului „Cum vă comportați în relație cu ceilalți ?” au arătat că 64% din preadolescenții testați manifestă un comportament asertiv în relaționare cu cei din jur, aceștia sunt respectuoși, onești, țin cont de opiniile, sentimentele și emoțiile celorlalți, sunt încrezuți în forțele proprii și evită situațiile conflictuale. În continuare, am observat că la 20% din subiecții chestionați, comportamentul dominant este cel agresiv, ceea ce semnifică prezența conflictualității, jignirilor, umilințelor la adresa altor persoane, au o atitudine de superioritate, nu acceptă opiniile și ideile altor oameni, își manifestă violent nemulțumirea, deseori sunt certăreți și răutăcioși. Și la celelalte 16% din tineri comportamentul dominant este cel *pasiv*.

În figura 3 sunt ilustrate rezultatele studiului comparativ asupra datelor obținute la ambele chestionare:

În urma analizei distribuției datelor pe nivele de stare de bine și tipul comportamentului dominant, am stabilit că subiecții cu nivel peste mediu al stării de bine dau dovadă de un *comportament asertiv* în relaționare cu ceilalți, în timp ce la subiecții cu nivelul scăzut al stării de bine *comportamentul dominant este cel agresiv*.

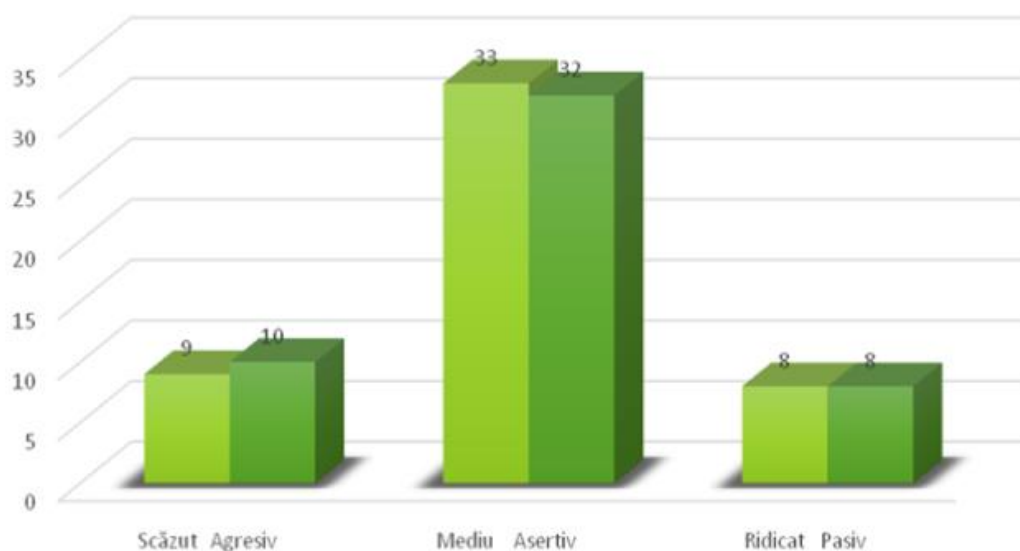

Fig.3. Relația dintre nivelul stării de bine și agresivitate la preadolescenți

Astfel, putem concluziona, că tipul agresiv de comportament este evidențiat la preadolescenții cu nivelul scăzut al stării de bine, fapt ce le pune în pericol securitatea psihologică. Studiul corelațional al valorilor celor două variabile – starea de bine și agresivitatea – a dat un rezultat foarte convingător și sprijinitor pentru ipotezele înaintate de noi, în care se admitea o legătură directă între nivelul stării de bine și agresivitate la preadolescenți, și că nivelul stării de bine ar fi un factor care favorizează dezvoltarea sau inhibarea comportamentului agresiv la preadolescenți. Prin urmare putem afirma că o persoană cu nivelul scăzut al stării de bine are un comportament agresiv și invers, persoana cu nivelul peste mediu al stării de bine este asertivă în relaționare cu ceilalți. Astfel, observăm și legătura directă dintre nivelul stării de bine și agresivitatea la vârsta preadolescentă.

În concluzie, *securitatea psihologică și starea de bine* a unui preadolescent nu poate fi înțeleasă doar ca absența problemelor sau a riscurilor, aici vorbim și despre gradul de mulțumire față de viața lor, potențialul de dezvoltare, sănătatea mentală a acestora și calitatea relațiilor sociale. Securitatea psihologică și starea de bine este puternic legată de fericire și satisfacția vieții, de aceea ea reprezintă o componentă foarte importantă în viața fiecăruia dintre noi, în deosebi a personalităților în devenire precum sunt preadolescenții. Comportamentul agresiv la care recurg unii preadolescenți este o formă de răspuns la disconfortul fizic și mental, stres, frustrare,

la refuz de ajutor, ironie, tachinare etc. Agresivitatea reprezintă doar un aspect al comportamentului antisocial, un comportament care încalcă granițele sociale și poate duce la ruperea relațiilor cu cei din jur. Din cauza presiunilor existente, preadolescenții tind să vadă partea negativă în aproape orice situație, ceea ce contribuie la scăderea nivelului stării de bine cu care trăiesc și conturarea astfel a tipului agresiv de comportament în relaționare cu cei din jurul lor.

Bibliografie:

1. BOLBOCEANU, A. Stările afective ale elevilor și securitatea psihologică. În: *Univers Pedagogic*. 2014, nr. 1, pag. 47-52
2. COSMOVICI, A., IACOB, L. *Psihologie școlară*. Iași: Polirom, 1998, 304 p. ISBN 973-683-048-9
3. ENEA, V. *Intervenții psihologice în școală*. Manualul consilierului școlar. Iași: Polirom, 2019
4. EFTIMIE, S. *Agresivitatea la vârsta adolescenței*. Iași: Institutul European, 2014. ISBN 978-606-24-0080-4
5. GOLU, F. *Manual de psihologia dezvoltării*. Iași: Polirom, 2015. ISBN 978-973-46-5627-1
6. LOSÎI, E. *Psihologia educației*. CEP USM. Chișinău, 2014, p. 167.
7. LOSÎI, E. Securitatea psihologică în raport cu agresivitatea În: *Aspecte psihosociale ale securității psihologice*. Chișinău: Pulsul Pieței, 2020. p. 80-123. ISBN 978-9975-3342-8-0
8. LOSÎI, E., RACU, I.U. *Activitatea psihopedagogului cu elevii de vârstă școlară și preadolescentă*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”. 2015. 138 p. ISBN 978-9975-46-252-8
9. LOSÎI, E., RACU, I.U. *Activitatea psihologului cu copiii și adulții*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2018. 183 p ISBN 978-9975-46-381-2
10. PÂNIȘOARĂ, G., SĂLĂVĂSTRU, D., MITROFAN, L. *Copilăria și adolescența*. Iași: Polirom, 2016, 308 p. ISBN 978-973-46-6016-2
11. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia copilului modern*. Iași: Polirom, 2011, 219 p. ISBN 978-973-46-2126-2
12. PALADI, A. *Psihologia adolescentului și a adultului*. Suport de curs. CEP USM. Chișinău, 2018, p. 13-15.
13. RACU Ig., RACU Iu., *Psihologia dezvoltării*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2007, p. 205-206.
14. RĂDUCU, C., ȘTEFĂNACHI, B. *Securitatea umană. Provocări contemporane*. București: Pro Universitaria, 2015, 291 p. ISBN 978-606-26-0340
15. *Wellbeing – un concept nou cu rădăcini vechi*. [online] [citată 30.07.2021]. Disponibil: <https://www.hpdi.ro/wellbieng-un-concept-nou-cu-radacini-vechi>